

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden hó közepén két iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egé z évre 2 frttal fizethetnek elő

Előfizetési és hirdetési díjak az erdélyi gazdasági egylet pénzfárához, a lapot illető egyéb levelezések az erdélyi gazd, egylet irodájába Kolozsvárra czimzendők.

A hirdetési díj centim.-ként 4 kr.

Egyesületi élet.

Jutalomdíj-kiosztás.

Egyletünk választmánya mult hó 21-iki ülésében az általa a kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézetnél Gróf Mikó, Imre volt elnöke nevére alapított 100 frtos jutalomdíjat *Bergleiter József* végzett hallgatónak adományozta, a szintén általa kezelt Bors Albert-féle 100 frtos jutalomdíjat pedig *Kerek Ferencz* volt hallgatónak ítélte oda a tanári testület előterjesztésére és a jutalomdíjak kiosztásával *Benkő Mihály* és *Matskási Pál* választmányi tagokat bizta meg.

Allatkiállítás.

Allatkiállítási és állattenyésztési szakosztályunk által f. hó 30—31. és szeptember 1-én rendezendő állatkiállításra a földmívelési miníster úr a tenyészlovak díjazására 4000 frankot, a használati lovak díjazására 1000 forintot, szarvasmarha díjazásra pedig 800 forintot engedélyezett.

Az állatkiállítás bejelentési határideje a szakosztály folyó hó 8-iki ülése határozata szerint *f. hó 20-ig* hosszabbított meg.

Felszólítás és figyelmeztetés heremagtermelésünk ügyében.

Az erdélyi vörös lóhermagnak elismert jó hire van az európai lóhermagpiacon. Talajunknak és klimánknak köszönhetjük, hogy vörös lóhermagunk tekintélyes helyet foglal el a világkereskedelemben; keresett áru lévén, jól fiztetetik és már eddig is sok száz ezer forint külföldi pénzzel gazdagította mezőgazdaságunkat. Önmagunk és a jövő nemzedék iránti kötelesség parancsolja, hogy megtartani, sőt lehetőleg megerősíteni igyekezzünk azt a helyet, melyet vörös lóhermagunkkal az európai magtermelők között elfoglaltunk. Védekeznünk kell azzal a nagyszabású reklámmal szemben, melyet az olcsó amerikai vörös lóhermag érdekében támasztottak a legjelentékenyebb európai lóhermag-piaczokon és védekeznünk kell az ellen a nagy erőlködés ellen, melyet az oroszországi nagy gazdaságok kifejtének, elismerést szerzendő és piacot hódítandó óriási mennyiségben termelt vörös lóhermagunknak.

Az amerikai vörös lóhermag olcsósága miatt terjed az európai piacokon; a miénknél szintén olcsóbb oroszországi lóhermagról pedig a hamburgi és bresloui magkereskedők útján tudjuk, hogy évről-évre mind több-több gazdaság feltűnően jól tisztítva szállítja áruját.

Vörös lóhermagunk jó hírének, nevének megőrzése és öregbítése céljából a legnagyobb gonddal ügyeljünk arra, hogy a mit termelünk, jól kitisztítva és lehetőleg arankamentesen kerüljön piacra.

Az aranka ellen — a lóhertermelés e veszedelmes ellensége ellen — arankamentes mag vetésével védekezhetünk legbiztosabban. Egyletünk azért tartja fenn a földmívelési minister ur jóakaratu támogatásával heremag-tisztító raktárát, hogy heretermesztőinknek, főként pedig vörös heremagtermelőinknek arankamagtól megtisztított vetőmagot juttasson kezébe, hogy szaporítva az arankamentes mag mennyiségét és ezzel az ilyen mag árának felcsigázását korlátozza. Könnyen belátható, hogy mindezzel az erdélyi vörös lóhermag termelésének és jó hírneve megőrzésének ügyét szolgálja. De könnyen belátható az, is, hogy heremagtisztító-raktárunk áldásos hatásának mértéke magtermelő gazdáinktól függ. Minél többen, minél többet küldenek be tisztítás végett, annál több arankamentes

magot fognak az országban vetni és forgalomba is annál több fog kerülni ebből a legértékesebb áruból.

Heremagtermelőink tudomására hozzuk, hogy heremagtisztító raktárunk ez évben is rendelkezésükre áll és szigorított ellenőrzési szabályzattal — melyet legközelebről ismertetni fogunk az »Erdélyi Gazda« utján is — fog működni. Azokat, a kik a múlt évben magokat küldtek be, értesítjük, hogy az elmúlt tisztítási évadra szóló számadásokat a raktár kezelőitől átvettük és a beküldőkkel részint végleg rendeztük, részint most rendezzük.

Kérjük heremagtermelőinket, küldjék be a tisztítandó magot, mihelyt lehet azonnal, nehogy a szállítmányok összetorlódása a tisztítás idején való elvégzését akadályozza. Kérjük egyuttal arra is, méltassák kellően 4 évi praksisuukból meritett következő figyelmeztetéseinket: Igyekezzenek a maglóher — magluczerna — érése előtt jóval az arankás toltokat gondosan megtakarítani s ha ez elmulasztatott volna, ügyeljenek szigoruan arra, hogy a maglóher — magluczerna — kaszálásakor az arankásfoltok külön kaszáltassanak és a lekaszált arankás rész külön rakassék össze. Két nagy előnyét fogják élvezni, ha figyelmeztetésünkre hallgatva, már a gépből lehetőleg aranka nélküli magot kapnak. Az egyik előny az, hogy kevesebbszer kell rostálni a magot, míg arankamentes lesz, már pedig minél kevesebbszer rostáltatik a mag, annál kevesebbet apad a beküldött mennyiség, mert az arankamaggal mindig heremag is távolodik el. A másik előny pedig az, hogy az amugy csak a gazdaságban tisztított heremagért nagyobb árt érhetnek el, ha kevés arankamag van benne.

Több izben történt ugyanis az elmúlt évben is, hogy a kereskedők a megvásárolni szándékolt heremagot a magvizsgáló állomáson megvizsgáltatták: van-e sok arankamag benne vagy nincs, azaz hogy kevés munkával és költséggel lesz-e arankamentesíthető vagy pedig nem?

Ismelten figyelmeztetjük továbbá heremagtermelőinket arra is, hogy igyekezzenek magjukat otthon lehetőleg jól kitisztítani, kivált a pelyvától jól kitisztítani. Ez a fáradságuk azzal az előnnyel jár, hogy nem kell a pelyvéért is fizetni a szállítási díjat és a tisztítási költség is kevesebbe kerül. Tudva van ugyanis, hogy a tisztítási díj a beküldött mag métermázsája után fizetendő; a ki tehát például

50 mm. szemetes magot küld be, éppen annyit fizet, mint a ki ugyanannyi tiszta magot küld be. Egy egyszerű heremagrosta még ott is kifizeti magát, a hol évente csak 10—20 mm. heremagot termelnek.

Az Erdélyi Gazdasági Egylet igazgató választmánya nevében

Szabó József.

egyleti elnök.

A víz, mint a ragadós betegségek terjesztője.

Régi tapasztalat, hogy némely ragadós vagy heveny fertőző betegség egyes helyeken, gazdaságokban, legelő területeken vagy plane egész vidéken otthonossá válik s majd szórványosan, majd pedig járványszerűen jelentkezik. Az ilyen helyeket fertőzöttnek tartjuk, a mi annyit jelent, hogy a meghonosodott betegség csirái ezeken a helyeken tenyésznek, vagy időről időre oda beplántálnak és alkalomadtán kifejtik hatásukat.

Részint megszokásból, részint pedig a kétséget kizáró bacteriologicus vizsgálatok megejtésének körülményes és felettebb költséges volta miatt ilyen esetekben rendszerint azt mondjuk: »a talaj fertőzve van.« Pedig, mint az esetek hová-tovább sürűbben bizonyítják, nem mindig a talajban van a hiba; lehet az a takarmányban és lehet a vízben is.

Az életrendtan alaptétele az egészséges takarmány, jó ivóvíz és tiszta, szellős, száraz istálló; csak az a baj, hogy ugy a takarmány, mint különösen az ivóvíz abszolút jóságától igen nehéz a gazdának meggyőződést szerezni; meg van ugyan az ősi direktiva, melyhez a gazda alkalmazkodik, s ezt maguk az állatok jelölik ki az által, hogy vagy jóízűn, vagy csak kellenlenül, kényszerűségből, vagy egyáltalán nem eszik meg a takarmányt, illetve nem isszák meg a nekik nyújtott vizet. Az állatoknak ez a természetes kritikája tényleg jól beválik, és való, hogy az a víz és takarmány, a melyet szivesen fogyasztanak, tágabb értelemben véve, jó is, de azért nem mindig ártalmatlan. Ki kell ezt emelnem, mert nem akarom én itt Dely Mátvás bátyám számtalan sok hívének nézetét agyonczáfolni, hiszen volt alkalmam elégszer meggyőződni arról, hogy az állatok kívánsága sokszor különös, a mennyiben a lát-szólag tiszta és kellemes ízű vizet otthagyják s ugyanakkor a

zavaros pocsolya tetejéről szívesen leszürcsölik a fennuszó állott vizet. Ebből a tapasztalatból azonban nem lehet, de nem is szabag azt a hővetkeztetést vonni le, hogy az állatok jobban szeretik, szívesebben és veszély nélkül isszák vagy ihatják meg a pocsolya levét.

Az ilyen esetekből szerintem csak arra következtethetünk, hogy hogy az általunk tisztának és jónak vélt viz állataink izlése szerint rosszabb, élvezhetlenebb a pocsolya levénél is. Az pedig, hogy melyik veszélyesebb az állat egészségére? — egészen más elbírálás alá esik.

Mint tudjuk, a jó viznek minden idegen alkatrésztől mentesnek kell lenni. Ha tehát a viz tiszta, átlátszó, iz és szagnélküli és hosszabb állás után is üledékmentes, ha kevés szabad szénsav mellett csak szénsavas sókat tartalmaz és 15 C^o-nál nem melegebb, úgy jónak és az egészségre ártalmatlannak tartjuk. Mihelyt azonban a kelletnél több ásványi részeket tartalmaz, már *keménynek*, ha pedig idegen és ártalmas anyagokat foglal magában, *rosznak* tartjuk.

De hát mik lehetnek azok az idegen és ártalmas anyagok?

Ezeknek meghatározása, illetve jelenlétüknek könnyű szerrel való kimutatása mindenesetre igen kívánatos lenne, de ez ma még csak a vegyészek és a bacteriologusok tudománya. A gazda csak szabad szemmel, izlés és szaglás útján vizsgálódhat, mely vizsgálati módok nyújtanak ugyan némi biztonságot, különösen, ha kellő körültekintéssel végeztetnek, de arra nézve, hogy az így vizsgált vízben ragadós állati betegségek csirái foglaltatnak-e vagy nem? ez a vizsgálódás tájékozást nem nyújt.

Egyébiránt, ha kissé körültekintünk és némi figyelemmel vizsgáljuk, hogy folyók mentén mik történnek s miként foly a vizeknek mindjobban való befertőzése, ha tudjuk, hogy milyen előszertettel temetik a hullákat folyóink medrébe és jelölik ki a dögtereket a folyóvizek mentén, hova különben a pöczegödrök tartalma, a vágóhidak hulladéka és minden, a mi megsemmisíteni való, bekerül és végül, ha az itató kutak nagy részének elhelyezését és gondozását tekintjük, el kell ismernünk, hogy gazdáink az állatok itatására szolgáló viz minőségének kérdésével még eddig igen keveset foglalkoztak.

Aligha kell pedig magyaráznom, hogy az állati test háztartásában az ivóviznek milyen fontos szerep jut, sőt azt sem szükséges bizonyítgatnom, hogy az olyan vizek, melyekben méctely és szőrféreg porontyok, rothadó növényi vagy állati szerves anyagok stb vannak, az egészségre szerfelett ártalmasak.

Mindezeket azonban csak mellékesen említem, mivel most főként arra óhajtok rámutatni, hogy miként lesz a legjobb viz is a ragadós betegségek terjesztője.

A »Baromfiak« czimű lap idei 7-ik számában Baumgarten tanárnak idevonatkozólag igen érdekes megfigyelése közöltetett. Az eset ez: »Egy kisgazda ludhullát vitt hozzá bonczolás céljából, miután mérgezésre volt gyanuja, a mennyiben 2 nap alatt 5 ludja és 2 tyukja hullott el ugyanazon tünetek között. A betegség előzményeül előadta, hogy előtte való nap a földje alatt folyó patakban, a mely trágyadombok mellett folyik, voltak a baromfiak. Napközben semmit sem vett rajtuk észre, este azonban már kettő bukdácsolva járt s mielőtt bejutottak volna az ólba, egyik elhullott hirtelen, a másik pedig az éj folyamán. Másnap újra három pusztult el. A bonczoláskor septicaemia haemorrhagica jellemző elváltozását találta, a vérből pedig a baromfi-kolera specifikus bakteriumait mutatta ki.

A betegség eredetét tanulmányozandó, azan pataknak vizéből, melyben a ludak fürödni szoktak, próbát vett és azt megvizsgálta. A mikroszkopikus vizsgálatokból, a bakteriumok tenyésztéséből és a megejtett ojtási kísérletekből aztán kiderült, hogy a betegség bakteriumai a vízben meg voltak. Lehet, hogy ezek ott tenyészték a vízben vagy távolabbról kerültek oda, de nem volt kizárható az sem, hogy a már másutt fertőzött baromfiak ürülekeivel jutottak a vízbe. Ennek megállapítása végett 50 méterrel odább a ludak fürdőhelyétől vett a vízből és ebben is megtalálta a baktériumokat.

Az a kérdés merült tehát fel, hogy a bakteriumokat a víz sodorta-e magával vagy pedig a trágyadombból származtak azok? Mivel a környéken, a merre a patak haladt, seholy sem volt hasonló megbetegedés, az utóbbi magyarázatot kellett elfogadni.

Itt tehát egy patak vizének helyi fertőzése állapított meg. A helyi fertőzés alatt azt értem, hogy a trágyadombból kiszivárgott szerves anyagokkal kijutott bakteriumok betegítő hatásukat

— renitentiájukat — csak azon a területen belől tarthatták meg, ahol a víz még szerves anyagokkal bővebben volt szaturálva és ők is bőven táplálkozhattak; a mint a táplálék felhígult, illetve a folyó vízében széteszlott, ugyanilyen mértékben gyengültek, oszlottak ők is fel, míg bizonyos távolság után a patak vize már nem ártott a rajta uszkáló ludaknak.

Igy voltunk mi és több helyen így vagyunk ma is folyóvizeinkkel. Fertőzött pontja igen sok van a mi folyóinknak is, sőt bizonyos esetekben, pl. a sertésorbáncz terjedése alkalmával, nyomról nyomra lehet a vízmentén kísérni a betegség terjedését, hogy pedig a vízmentén tartott nyájakban a mortalitás nagyobb, mint a folyóvizektől távol tartottak között, egészen bizonyos. Nincsen ugyan még megállapítva, hogy ennek a jelenségnek a folyóvíz lenne az oka, de lassanként ki fog bujni a szeg a zsákból. Minél több fertőzött pontja lesz folyóvizeinknek, annál feltűnőbbnek lépnek elő itt-ott a ragadós betegségek esetei s a helyes oknyomozatnak lesz majd feladata, vizeink szerepét a maga szomorú valóságában bemutatni.

Hogy mindazon veszélyek, melyek a folyóvizekben rejlenek, az ugynevezett bel- és vadvizekben fokozott mértékben találhatók fel, azt nem is kell bizonyitanom. Hogy azonban milyen veszély érheti a gazdát, az általa talán kitűnőnek tartott kut vizének itatása folytán is, azt a következő eset mutatja:

A k. b. i. gazdaságban a vemhes és meddő kanczák, valamint a 3—4 éves csikók egy istállóban teleltek és az istálló előtti kutból lettek itatva. Az idén február első napjaiban 48 óra leforgása alatt elhullott három ló és beteg lett kettő. Orvosi vizsgálatok és a vérnek az állatorvosi akadémia bakteriologiai osztálya által történt megvizsgálása útján az elhullás okául lépfene lett megállapítva. Mivel pedig a védőoltások megejtéséig gyorsan elhullott kilencz ló és betegen állt még kettő, a bántalom eredetének pontos meghatározása végett, tulajdonos az itató kut vizének megvizsgálát óhajtotta. A vizsgálatot Dr. Löthe egyetemi tanár végezte és a vízben igen sok lépfene pálczikát, valamint spórákat talált, minek következtében a kut vizének használata azonnal betiltatott.

Az állatok lóherszalmát és lóherpolyvával behintett répaszeletet kaptak eledelül. Az éves csikók, a csészás és ígás loyak pár

száz lépésnyire más istállóban voltak elhelyezve, más takarmányt ettek és más kútból ittak. Ezek között betegedés nem fordult elő.

Ha véletlenül egyféle takarmányt kaptak volna az állatok, akkor minden kétség nélkül állna a víz által való fertőzés ténye, így azonban, a ki kétséget akar támasztani, megtalálja támpontját a répaszeletben és lóherpolyvában, noha egyéb körülmények, melyek ilyen eseteknél a közvetlen megfigyelés alkalmával mindig számba veendők, szintén a vízzel való fertőzés mellett szólnak.

A kut emlékezet óta szolgáltatott a ménés részére ivóvizet és e mellett az évi mortalitás 3—4% volt; járványos jelleget mostanáig nem öltött a baj.

Ez a jelenség a mellett szól, hogy a kut vize időszakonként máskor is lehetett már fertőzve, talán éppen úgy, mint most, mikor a magas hóréteg alatt fagymentesen maradt talajban a hólének leszizárgása akadálytalanul történhetett. Mivel pedig a kut egyik oldalától 8—10 lépésnyire az istálló, másfelől 30—40 lépésnyire a trágyagödör, harmadik felől pedig 2—300 lépésnyire olyan vizegyős terület fekszik, hova állati hullákat szoktak temetni, a ragályanyag forrását jobbról is, balról is felfedezhettük és mindegyik forrás mellett ott állt a valószínűség.

Ilyen vagy ehhez hasonló viszonyok sok helyen találhatók, a hol aztán a szórványosan jelentkező ragadós betegségek mellett egyszer-egyszer egy-egy futó járvány is jelentkezik, a nélkül, hogy a járvány keletkezésének oka kipuhathatótnék, avagy kipuhatható lenne. Sok ragadós betegedési esetre emlékezem, a hol az itatásra használt vízre hárult a gyanu, de mert a vizeknek vizsgálata még az állami vegyakisérleti állomásokban is szerfelett sokba kerül, a pusztá gyanunál tovább nem mehettünk. Azt, hogy egy kut megvizsgálásáért 38 frtot adjon ki a gazda, mint a hogy a fenti esetben történt, kívánni nem lehet. Mivel pedig igen valószínű, hogy az itatásra használt vagy használni szándékolt vizeknek időszakonként való megvizsgálata által sok veszteségtől szabadulnának meg gazdáink, sőt mivel világos, hogy az 1888. évi VII. t.-cz. 27. §-ban, illetve a végrehajtási rendelet 124. §-ban kötelezővé tett oknyomozás csak úgy vezetné igazán a köz érdekében hasznosítható eredményre, ha gyanu esetében az ivóviznek, takarmánynak és ha kell, a talajnak megvizsgálata is lehetővé tétetnék:

ezekre a vizsgálatokra most már szervezkedni kell. Erre nézve a kezdeményezést az »Erdélyi Gazdasági Egylet« igazgató választmányára bizonyára megteendi, mivel pedig ennél a kérdésnél nem csupán az egyes birtokosok érdekéről, hanem egyfelől valódi közérdekről, másfelől pedig az idézett törvény rendelkezéseinek végrehajthatóságáról van szó, biztosan remélhetjük, hogy a magas miniszterium lehetővé fogja tenni az itatásra használt vizek olcsó és megbízható vizsgálatát, mi által ma még alig méltányolható hasznos szolgálat tétetnék állattenyésztésünk és állategészségügyünk érdekének.

Jakab L.

Gyümölcsértékesítésünk.

Időszerű és helyén való most, aratás után, gyümölcsaink éréseink idején ezen kérdéssel foglalkozni, mely minket — erdélyrészi gazdákat — kiválóan érdekel s mely nálunk, ennek daczára, még eddig kevés figyelem és érdeklődés tárgyát képezte. Nem csak a szükség, melyet szőlőink folytonos sorvadása idéz elő, utal minket gyümölcsértékesítésünk leggyakorlatiasabb, leghelyesebb irányának, módozatainak keresésére, hanem a mindinkább létfeltételünkkel váló szigorú takarékoság is, mely nélkül — a mai általános mostoha árak és viszonyok között — existenciánkat fenn nem tarthatjuk.

Erdély összes gyümölcsstermése évente több millió forint értéket képvisel. Ezen termésnek azonban majdnem fele még most is rendesen gyengén, vagy sehogy sem értékesül, kárba megy. Igaz, nem vagyunk abban a kellemes helyzetben, mint például Kecskemét, mely város a gyümölcs-szaizonban naponta 15—20 waggonszámra exportál. Távol vagyunk a nagy fogyasztó piacoktól, úgy, hogy nyers gyümölcsül termésünknek még negyedrészt sem vagyunk képesek értékesíteni. Egy másik negyedrészt jobbára pálinkává, részben gyümölcsborrá lesz feldolgozva. A többi fennmaradó mennyiség lehull a fáról és ott marad, elrothad takarmáa földön, néha a pinczében, a padláson, legjobb esetben házi állatok nyává válik. Főképp áll ez a kisebb birtokosok és köznépek kertjeiben termő anyagra nézve.

A gyümölcsértékesítésnek specialiter hazarészünkre alkalmazható leghelyesebb módja: az *italokká és pedig: bor- és pálinkává*

való feldolgozás. Tegyük félre az előitéleteket, melyeknek főrészüik van abban, hogy mindeddig a negligentia vádja illethet minket egy rendszeresen kidobott jövedelemért. Ne resteljük utolsó szemig összeszedetni fáink termését s próbáljuk meg ezen könnyű és egyszerű értékesítési mód gyakorlati alkalmazását.

Gyümölcsbor készíthető nálunk főkép: alma-, körte-, cseresznye- és ribizliből, valamint minden gyümölcszuckerban dús és leves gyümölcsfajtából, melynek magva a bor ízére, vagy héja a színére hátrányos befolyással nincs.

A gyümölcsök közül minket ebben az időszakban főkép az alma érdekelhet. Az almabor készítésére nézve több recipe van összeállítva különféle almafajtákból, édes és savanykás izü almák arányos elegyítésével, ezek azonban csak egyes nagyobb termelők által tarthatók be. Általánosságban mondhatjuk, hogy bor készíthető a nálunk honos minden almafajtából külön-külön és vegyesen is, ha az természetes nagyságát elérte és a cukorképződés benne megindult. Tehát az almabor készítésének ideje augusztustól novemberig terjedhet. Minőségre nézve többféle variatiót állíthatunk elő. Készíthetjük hullott-, fa alól összeszedett gyümölcsből és olyanból, melyet egészen éretten szedünk, illetve rázunk le e célra fájáról. És ismét: készíthetjük minden hozzáadás nélkül, tisztán az alma levéből, vagy 10—50% viz hozzáadásával, 4—8 suly % cukor-, vagy 2—4 volum % tiszta szesz és 0.02—0.10% borkő- és más növényssavak mesterséges pótlásával. Természetesen a minőség is az eljárási módok szerint igen különböző, úgy, hogy Németországban például az almabor hektoliterének ára 8 frttól 25 frtig variál.

Maga a készítési eljárás a következő:

Legelőször a gyümölcsöt szeletekre vágjuk, mely műveletet — nagyobb apparatus híjával — egy tisztára mosott kézi répvágógépen igen jól lehet végezni. Azután összemorzsoljuk, mely célra egy szőlőzuzó henger a legalkalmasabb. Mindezen műveleteket lehető gyors egymásutánban végezzük, hogy a szeletek a levegő hatása alatt minél kevésbé feketedjenek meg. Ezután a czefrét egy kádban addig hagyjuk, míg az erjedés benne megindul, a mi 2—5 nap alatt szokott történni. Az erjedésnek indult czefrét ekkor bármiféle préssel kisajtoljuk és ugy kezeljük tovább, mint a szőlőből készült mustot, vagyis — 10% térfogatot üresen hagyva —

hordóba tesszük és az erjedés megszűntével seprőjéről lefejtve, a most már teletöltött hordó bort minden utóerjedés befejeztékor újra és újra lefejtjük üledékéről, körül-belől 4—6-szor az első évben és 2—4-szer a következőben.

A vízzel való készítésnél a víz hozzáadása az összemorzsolással egyidejűleg történik. Hogy adjunk-e vizet az almaborhoz és mennyit, azt esetről-esetre a gyümölcsnek cukor $\frac{1}{10}$ -a és a készítő, illetve a fogyasztó közönség izlése és igénye mondja meg. Tény az, hogy a víz hozzáadásával készült borok már a második évben csak nagy ügygyel-bajjal tarthatók tisztán és egészségesen. Czukornak (must korában) vagy szesznek (seprőről lehuzás után) hozzáadása a vízzel való készítésnél igen ajánlatos, de lényeges különbséget csinál ez a minőségben különben is; úgy, hogy általában ajánlható az almamust cukor $\frac{1}{10}$ -ának 11—14 Wagner-fokra való kiegészítése. A szesznek direct hozzátevésénél mindig helyesebb a cukor általi pótlás, előbbit inkább később használjuk, ha almaborunk egy vagy más borbetegségre hajlamot mutat. A megkívántató sav $\frac{1}{10}$ pótlására leghelyesebb, ha valamely vegyakisérleti állomás, vegyész vagy szakértőtől — küldött minta mellett — tanácsot kérünk, mert erre általános szabály a nagy közönség számára nem állítható fel, s adott esetekben is a termelő nem pótolhatja azt helyesen sav-titrálás nélkül.

Egy hliter almabor — víz hozzáadása nélküli — előállításához kell 2.₂₀—3.₀₀ hl. alma, a gyümölcs minősége és eszközeink tökéletessége szerint. Egy hl. alma nálunk — minőség szerint — kerül 80 krttól 2.₅₀ frtig, drágább gyümölcsből nem lévén szükség bort készíteni és így egy hl. almabor — költségek nélkül, nyersen — kerül nekünk 1.₇₆ frttól 7.₅₁ frtig. Előállítási és kezelési költségekre: a szeletelés, morzsolás és préselésnél alkalmazott munkások díjait, a gépek és edények kopását és a seprő utáni 10% apadást bőven felszámítva, felvehetünk hl.-ként 2 frtot. Egy hliter kész almabor kerül t. hát nekünk — a minőség szerint — 3.₇₆ frttól 9.₅₀ frtig, a mi nem mondható magas árnak.

Azon állítás, hogy az almabor egy éven túl nem tartható, nem áll, mert példák bizonyítják, hogy a legalább 5—6% szesz-tartalmu, savban nem szegény és tisztán kezelt almaborok évek múltán sem romlottak, sőt ép mint a szőlőborok, minőségben

nyertek. A mi élvezetét illeti, az almabor egészséges, üdítő és vértisztító hatású ital.

Gyümölcspálinkát főzhetünk: szilva, barack, alma, körte, kökény, meggy, cseresznye, ribizli, egres, málna, földi- és fái eperből, szóval: minden cukortartalmu gyümölcsből külön-külön és egyitve is.

Ezen értékesítési módnál a következőkre legyünk figyelemmel: Tartsunk megfelelő nagyságu kádakat fedett és kevés hőmérsék-változásnak kitett helyen s a gyümölcs érésének kezdetétől fogva gyűjtsük bele lehullott gyümölcsünket. Elég, ha hetenként 2—3-szor felszedjük a fák alól, de mindig gondosan fedjük be és tapasztaljuk le légmentesen a kádfedő széleit a berakás után, mert a levegővel való érintkezéssel sok szesz-rész párologna el. Mikor a kád $\frac{9}{10}$ -ed részben tele van, akkor — összezsömösölés után — újra jól lezárjuk, csupán egy görbe erjesztő pléhcsövet cróstitván még a fedél valamely részében furandó lyukba, mely csőnek kivezető vége lefelé görbülve, egy edény vizbe helyezendő. Ekkor megindul az erjedés, mely a különféle gyümölcsfajoknál és a hőmérsék szerint 10—20 napig szokott tartani. Az erjedés bevezését észrevehetjük abból, hogy az erjesztőcső bugyogása megszűnik. Ekkor a czefrét már kifőzhetjük, de ilyen állapotban akár tavaszig eltarthatjuk. Rendes körülmények között a nyerendő gyümölcspálinka a czefrének $10\frac{0}{10}$ -át teszi, vagyis 10 liter czefre ad 1 liter 35—50 $\frac{0}{10}$ -os pálinkát.

A czefre kifőzésének gyakorlati kivitelét egy más alkalommal kísértem meg leírni.

Tokaji László.

A szőlő trágyázása.*

A. Bernard és Gervais kísérletei a filloxera által megtámadott szőlőkben. a) A. Bernard kísérlete. A kísérlettevő, ki a Saône et Loire-i kísérleti állomás igazgatója, céljául tűzte ki, hogy kikutatja, vajjon lehetséges-e a filloxera által már meggyöngített és pusztulásnak induló szőlőt a hanyatlásban feltartóztatni, sőt újra éleszteni gyorsan ható műtrágyák bő alkalmazásával. A kísérlet dr. Arnaud szőlőjében lett foganatosítva, 1200 négyzetmtr nagyon meggyengült szőlőterület állva rendelkezésre Berzé-la-Ville

* „A szőlő trágyázása.“ Irta Ordódy Lajos.

községben. A föld elemezve lett és tartalmazott: légenyt 0.114% , foszforsavat 0.238% , kalit 0.409% . A föld tehát kitűnőnek volt mondható. Az első kísérlet Gamais-val beültetett területen ment végbe és 16 szakaszra lett osztva. Ezen szakaszokba 2—10 q. szuperfoszfát (11%), 2—4 q. klorkalium és 2—7 q. chilisalétrom lett hektáronként alkalmazva. Megjegyzendő, hogy a szuperfoszfát és klorkalium az évszak előrehaladt volta miatt már nem juthatott kellőleg érvényre, csakis a chilisalétrom. A műtrágyával ellátott szakaszok üde vegetációnak indultak, melyet az év késő szakáig megtartottak. A 16 szakaszból egyen a filloxera mégis folytatta pusztítását. A termés sulya s a must cukortartalma pontosan megmérézett. A cukortartalomnak megfelelő szesztartalma a trágyázatlanul hagyott szakaszok termésétől miben sem különbözött és átlag 11.6% volt. A terméstöbbség értéke 8 szakaszon 19 frank hektárra átszámítva, a nagyon megtámadott szakaszokon vesztesség mutatkozik. Az eredmény tehát csakis a kevésbé megtámadott szakaszokon mutatkozott. — A második kísérlet Noirot-fajtával lett foganatosítva; 600 kg. chilisalétrom alkalmazva egy hektár területre, tetemesen emelte a termést, úgy, hogy hektáronként 506 frank többség állott elő, daczára, hogy a föld légenyben elég gazdag, a mi arról tanuskodik, hogy a megtámadott szőlők gyorsan ható légenyt igényelnek. Mindkét kísérlet hiányossága az, hogy csak egy évre terjedő s így biztos támpontot nem nyújtanak. — b) Gervais kísérlete. A »Société des Agriculteurs de France« (A francziák országos gazdasági egyesülete) 1893 február 8-án kimerítően foglalkozott szőlészeti szakosztályában a műtrágyázás kérdéseivel s a többi közt Gervais is előadta 1892-ben a filloxera által megtámadott szőlejében műtrágyával eszközölt kísérleteit. A kérdéses szőlő öreg, megtámadott szőlő, melyet hektáronként 350 kg. szénkénnel kezelte. Ebben tehát eltért Bernardtól, a ki kizárólag gyorsan ható műtrágyákkal igyekezett a filloxerával megküzdeni. Kiindulási pontja praktikus, mert tudjuk, hogy a szénkénnegezett szőlők még a szokásos bő istállótrágyázással is csak rövid ideig tarthatók fenn s mindenesetre vívmány lenne, ha gyorsan ható műtrágyákkal és ezzel egybekötött szénkénnegézzel a szőlőket fenn lehetne tartani. A szénkénnegezés 1892. február 1-én lett foganatosítva; ugyanazon hónap 15—20-án minden tőke környékére

150 gramm műtrágya-elegyet szórt el, alaposan bekapálva azt. A trágyaelegy állott: 50 gr. kaliumkéneg, 80 gr. ammoniacó-magnesiafoszfát, 60 gr. chilisalétram. Egy hóval később egy hektárra egyenletesen felülszórt 200 kg. chilisalétramot, takaratlanul hagyva azt. Minthogy egy hektáron 4.000—4.200 tőke volt, ebből kb. 50 gr. esett egy tőkére. Összesen tehát 110 gr. chilisalétram lett alkalmazva egy tőke területére. Ezen nagy mennyiséget Chauzit és Troucharde-Verdier példája után indulva alkalmazta. A szőlő ujrélédeése szembetünő volt s a termés bőséges. A szőlő levelét ugrszólván zölden vitte a télbe, holott a szomszédos szőlők 10—15 nappal előbb lehullottak, a mi a szőlő üdesége mellett bizonyít. Mint a jelenlevő Joulie, a híres szőlészeti vegyész megjegyezte, a jelentés nem elég tüzetes és sokkal rövidebb tartamu, semhogy erre már építeni is lehetne. Joulie a nagy adag salétramot veszedelmesnek tartja, melyet normális körülmények között alkalmazni nem tanácsos. Ezzel ellentétben áll Chauzit és Trocharde-Verdier, a kik az árasztott szőlőkben igen jó eredményyel alkalmaztak nagy adag — 110 gr. tőkénként — chilisalétramot s meglehet, hogy a szénkénegezett szőlőkben is ily nagy adag indokolva van és veszélyyel nem jár. Ezt azonban a közelebbi években fogatosítandó kísérleteknek kell eldönteniök. A felhozott kísérletek azonban ismét egy újabb jellemző példát szolgáltatnak arra nézve, hogy a légenynek a szőlők műtrágyázásában sok esetben tulnyomó szerepe kell, hogy legyen.

Rontja-e a trágyázás a borok minőségét? A finom borokat termelő szőlőket szabad-e egyáltalán trágyázni? Kifejtettem a mű elején részletesen, hogy a finom promontóriumokban Európaszerte és nálunk is óvakadnak a trágyázástól, mert az tapasztalás szerint a bor minőségét rontja; ennéltozva az ily szőlőkben vagy nem szokás trágyázni, vagy komposztosás utján igen mértékletesen. A kérdés tehát, hogy lehetséges-e a szőlőket trágyázás által a termés minőségének csökkentése nélkül jó gazdasági eredményyel nagyobb termésekre birni, elég fontos. Megoldva azonban e kérdés ma még nincsen; mert ezen különleges kérdés tisztázására irányuló körökben kísérletek ily célzattal nem fogatosítottak. Mindazonáltal az Olasz- és Franciaországban

foganatosított trágyázási kísérletek eredményeiből lehet következtetéseket levonnunk. — Ám lássuk, miként szólnak ezek. A. Poggi az olasz szőlőtermelők 1893-ban Alessandrában tartott kongresszusán ez irányban ekként nyilatkozik: »Ha intenzív mívelésben akarjuk részesíteni a szőlőt, akkor a trágyázás nélkülözhetetlen; a trágyázás irányításánál azonban lebegjen szemünk előtt azon észlelet, melyet a termőföld tápszerkészletéről vegyelemzésileg, vagy a természet megfigyelése által szerzünk. A légenyvel azonban nem szabad visszaélnünk, ha finom borokat kívánunk termelni. Tömegboroknál ellenben alkalmazzuk tulsúlyban.« Poggi tehát a légenyt okolja, mint azon növénytápszert, mely tulságosan adva finom borok előnyére nem szolgál. — I. Pastre, a szőlőmívelők 1893-iki montpellier-i kongresszusán e tárgy előadója, ekként nyilatkozik e tárgyban: Odart gróf, Carrière és Petit-Lafitte véleményének daczára, mely szerint a szőlők egyáltalán nem trágyázandók, a legutóbbi 50 év kutatásai alapján ki lehet mondani, hogy a szőlő kisebb-nagyobb intenzitással, de trágyázandó. Mert igaz ugyan, hogy a szőlő kevésbé meríti ki a földet, az által, hogy a leveleit, venyigéjét és törkölyét visszahagyja s száz éven át is trágyázás nélkül elterem, de az évi termések oly nyomorult kevéssé csökkennek, ha a szőlők magukra hagyatnak, hogy gazdaságilag hasznot nem nyújthatnak. Ellenkezőleg tehát Olivier de Serres-rel, a ki kimondotta, hogy »bármily trágyát nyújtunk a szőlőnek, az a minőség rovására megy«, ki kell a szerzett tapasztalatok alapján mondanunk, hogy az intenzív trágyázás minden tekintetben hasznára válik a szőlőtermelésnek. Intenzív trágya alatt értjük pedig, ha bőségben nyújtjuk a szőlőnek mindazon tápszerkeket, a melyekre szüksége van és ez által maximális eredményekre törekszünk. Kivételesen kell azonban fölemlitenünk azon legfinomabb borokat (grand cru) termő oly földeket, melyek ősi vagy szüxies erőbes vannak és megfelelő terméseket minden trágyázás nélkül is szolgáltatnak. Csakhogy ily kivételes szőlőföldrünk elenyészőleg csekély mennyiségben fordulnak elő. A tapasztalatok igazolták, hogy oly földeken, a melyek a gabonatermésekhez szükséges termőképességgel bírnak, az intenzív trágyázások kitűnő eredményeket szolgáltatnak, de a sovány meszes dombokon, kavicsos fensíkokon és sovány homokdombokon, a hol a termés hek-

táronként a 30 hektolitert nem igen szokta meghaladni, az intenzív trágyázással a termésmennyiségek tetemesen növelhetők. Így például egy oly földben, a mely légenyt csak 0.47% , foszforsavat 0.85% , kálit 0.58% , meszet 2% tartalmazott, tehát valóban szegény földben 100% -kal emeltük a termést intenzív trágyázással. Az intenzív trágyázás ugy a természettől jobb, mint rosszabb földekben jövedelmezően alkalmazható, de a trágyázás módjának megválasztásánál a legnagyobb gondossággal kell eljárni. Figyelembe kell venni a szőlő szervezeti fejlődését és az igényekhez mértén kellő átmenettel fokozni a trágyaadagokat, mert nem elégséges célunk eléréséhez, hogy a körülmények figyelembe vétele nélkül beérjük azzal, hogy bőségesen trágyázzunk oly földet, mely fizikailag roszul alkotott és vegytartalmilag szegény, mert ha minden átmenet nélkül gazdagon látjuk el az ily szőlőföldet trágyákkal, akkor valóságos pocskékolást viszünk véghez, mert a szőlő nem lévén képes pár hónap alatt új tőkét és termővesszőket nevelni, életfeltételeinek hirtelen megzavarása következtében nem fog teremni és így éppen az ellenkező hatást érjük el. Tehát a legfinomabb borok Pastre szerint még mindig kivételes helyzetben vannak s így azok észszerű trágyázási módjainak megállapítása még mindig a jövő feladata marad. Annyit mégis tudunk, hogy a légeny tulsulya a növényi tápszerekben idézhet elő a bor minőségére károsan ható alakulásokat.

Irodalmi szemle.

— **Könyvismertetés.** „A szőlő trágyázása.“ Irta: *Ordódy Lajos*. Nagy nyolczadrét. 184. lap. Budapest. Szerző tulajdona. 1894. Ára 1 frt 50 kr. Nyom. a Pesti Könyvnyomda-Részv.-társ. nyomdájában. Sok előtanulással, nagy gyakorlati tapasztalattal és gondos körütekintéssel írott könyvet adott *Ordódy* a gazdaközönség kezébe eme művével, melyet *Kodolányi Antal*nak ajánlott. A könyv VI fejezetre oszlik. Az első fejezetben a termőföld s a szőlőnövény igényeiről, a másodikban pedig a régi időkben használt trágyanemek és trágyázási szokásokról értekeznek. A harmadik fejezet a szőlőtermelésben használható műtrágyákat ismerteti és 20-nál több kísérlet eredményét vetve egybe, megtanít a műtrágyák helyes használatára. — A negyedik fejezet a modern alapokra fektetett

szőlőtrágyázás szabályait ösmerteti és behatóan foglalkozik azzal a kérdéssel, mely az erdélyi szőlőtermelőket kiválóan érdekeli, t. i. hogy a finom borokat termő szőlőket szabad-e egyáltalán trágyázni. — Az ötödik fejezet utmutató a szőlő-trágyázás gyakorlatára, külön részt szentelvén a magyarországi viszonyokhoz mért trágyázási eljárásoknak. — A hatodik fejezet czime: »Trágyázások egyes, különleges helyzetekben.« Megemlékezik a késői metszés folytán elgyengült szőlők, a szénkénegezéssel gyéritett szőlők, valamint a meszes földek trágyázásáról. — Ma, a midőn a fillokszera hazarészünk szőlőiben is mind több és több helyt jelentkezik s ennek következtében kevés a kedv új szőlők telepítésére, Ordódy könyvét sokra kell becsülnünk, mert megtanít: mit tegyünk arra nézve, hogy meglevő szőlőink termőereje fentartassék; illetőleg fokoztassék.

— „Kulturnövényeink jövedelmezősége“ czimmel felette érdekes és tanulságos czikket közöl a „Mezőgazdasági Szemle“ 1895. 8-ik füzete Hensch Árpádtól. Két, nagy fáradsággal összeállított kimutatás gazdagítja cikkét és e kimutatásokból a következő tanulságokat vonja le: 1. Kulturnövényeink jövedelmezősége között akkorák az eltérések, hogy a *legjövedelmezőbb növények helyes kiszemelésében* egyik leghathatósabb eszközét bírjuk jövedelmünk fokozására. — 2. Ugyanazon növény jövedelmezősége a *mivelés belterjessége szerint felette eltérően alakul*, a belterjes mivelésnél általában jóval kedvezőbb jövedelmi eredmények érhetőek el, mint a külterjesnél. — 3. Ott, hol a viszonyok valamely haszonállat-tartási ágnek kedveznek és ennek folytán a takarmány magas értékesítése érhető el, a *takarmánynövények jövedelmezősége nem sokat enged az ipari növények jövedelmezőségének* s ilyen viszonyok között a takarmánytermelés lehető kiterjesztésében bírjuk jövedelmünk fokozására a kulcsot. — 4. Haszonállat-tartásra kedvezőtlen viszonyok között a *fűsúly megfelelő ipari növények termelésére fektetendő*. — Az említett két kimutatás némi rövidítéssel ime ez:

(Lásd a 268. lazon.)

— A szent Iván rozs termelését ajánlja Szilárd Gyula a »Köztelek« 1895—61. számában megjelent cikkével. »Egyik legkitünőbb takarmány-növényünknek tartom,« írja »s csak sajnálni lehet, hogy termelése nagyobb elterjedésnek nem örvend. Különösen tehenészeti gazdaságokban megbecsülhetlen, mert minden egyéb

Főbb kultúrnövényeink jövedelmezősége.

Növény	Üzem mód	Kat. holdankinti termés			Termény ára q-kint lókogazd.			Kat. holdankinti			A tiszta jövedelem a nyers jövedelem százaléka	
		szem vagy mag	szalma, polyva, kóro	gumó, gyökér, level	szem vagy mag	szalma, polyva, kóro	gyökér, gumó, level	nyers jövedelem	termelési költség	tisztta jövedelem		
												métnrmázsa
Őszi buza	külterjes	8	16	—	6·5	0·6	—	61·6	60	1·6	2·6	
	belterjes	12	24	—	7·5	1·0	—	114·0	94	20·0	17·5	
	középterjes	10	20	—	7·0	0·8	—	86·0	80	6·0	6·9	
" rozs	külterjes	8	20	—	5·5	0·6	—	56·0	56	—	—	
	belterjes	12	30	—	6·5	1·0	—	108·0	90	18·0	16·6	
	középterjes	10	24	—	6·0	0·8	—	79·2	75	4·2	5·2	
Sórárpa	külterjes	8	12	—	6·5	9·8	—	61·6	60	1·6	2·6	
	belterjes	14	20	—	7·5	1·5	—	135·0	100	35·0	26·0	
	középterjes	10	15	—	7·0	1·2	—	88·0	80	8·0	9·1	
Takarmányárpa	külterjes	8	12	—	5·0	0·8	—	49·6	55	—5·4	—	
	belterjes	12	18	—	6·0	1·5	—	99·0	90	9·0	9·1	
	középterjes	10	15	—	5·5	1·2	—	73·0	75	—2·0	—	
Zab	külterjes	6	10	—	5·5	0·8	—	41·0	50	—9·0	—	
	belterjes	12	20	—	6·5	0·5	—	108·0	80	18·0	16·6	
Tengeri	középterjes	9	15	—	6·0	0·2	—	72·0	70	2·0	2·7	
	külterjes	10	15	—	4·5	0·5	—	52·5	56	—3·5	—	
	belterjes	20	35	—	5·5	0·6	—	131·0	90	41·0	31·3	
Bab	középterjes	15	25	—	5·0	0·6	—	90·0	80	10·0	11·1	
	külterjes	6	8	—	6·0	0·5	—	49·0	54	—14·0	—	
	belterjes	12	12	—	8·0	0·5	—	102·0	80	22·0	21·5	
Borsó	középterjes	10	10	—	7·0	0·5	—	75·0	68	7·0	9·3	
	külterjes	6	10	—	9·0	1·0	—	64·0	70	—6·0	—	
	belterjes	14	20	—	10·5	1·5	—	177·0	110	67·0	38·0	
Lencse	középterjes	10	15	—	10·0	1·2	—	118·0	90	28·0	23·7	
	külterjes	4	4	—	12·0	1·0	—	52·0	50	2·0	4·0	
	belterjes	9	8	—	14·0	1·6	—	138·0	80	58·0	42·0	
Kender	középterjes	7	6	—	13·0	1·3	—	98·8	70	28·0	29·0	
	külterjes	—	40	—	—	2·0	—	80·0	75	5·0	6·2	
	belterjes	—	60	—	—	2·5	—	150·0	110	40·0	26·6	
Dohány	középterjes	—	50	—	—	2·2	—	110·0	100	10·0	9·1	
	külterjes	—	—	6	—	—	15·0	90·0	80	5·0	5·5	
	belterjes	—	—	12	—	—	25·0	300·0	200	100·0	33·3	
Czukorrépa	középterjes	—	—	8	—	—	20·0	180·0	130	30·0	18·7	
	külterjes	—	25 ¹	150	—	—	0·5	0·7	117·0	115	2·5	2·0
	belterjes	—	50	250	—	—	0·6	1·0	280·0	180	100·0	35·7
Komló	középterjes	—	40	200	—	—	9·5	0·8	180·0	150	30·0	17·0
	külterjes	—	—	3	—	—	—	50·0	—	200	—	
	belterjes	—	—	6	—	—	—	150·0	—	400	—	
középterjes	—	—	4	—	—	—	100·0	—	300	—		

¹ Répafej. — ² Répafej értéke.

Fontosabb takarmánynövényeink jövedelmezősége.

Növény	Üzem mód	Kat. holdan- kinti termés			Értékesítési ár q-kint			Kat. holdankinti			A tiszta jövedelem a nyers jövedelem százalékáa
		zöld takarmány	széna	gyökér	zöld takarmány	széna	gyökér	nyers jövedelem	termelési költség	tiszta jövedelem	
Zabos бүк- köny	külterjes	—	20	—	—	1·5	—	30·0	40	—10·0	20·0
	belterjes	—	30	—	—	2·5	—	75·0	60	15·0	
Luczerna	középterjes	—	25	—	—	2·0	—	50·0	50	—	6·6
	külterjes	—	25	—	—	1·5	—	37·5	35	2·5	
Lóher	belterjes	—	50	—	—	2·5	—	125·0	60	65·0	52·0
	középterjes	—	35	—	—	2·0	—	70·0	45	25·0	
Baltaczim	külterjes	—	20	—	—	1·5	—	30·0	30	—	33·3
	belterjes	—	40	—	—	2·5	—	100·0	50	50·0	
Csalamádé	középterjes	—	30	—	—	2·0	—	60·0	40	20·0	40·0
	külterjes	—	12	—	—	1·5	—	18·0	24	—6·0	
Zöld roz	belterjes	—	24	—	—	2·5	—	60·0	36	24·0	25·0
	középterjes	—	18	—	—	2·0	—	36·0	27	9·0	
Mohar	külterjes	150	—	—	0·3	—	—	45·0	50	—5·0	33·3
	belterjes	300	—	—	0·5	—	—	150·0	100	50·0	
Takarmány- répa	középterjes	250	—	—	0·4	—	—	100·0	80	20·0	20·0
	külterjes	100	—	—	0·3	—	—	30·0	45	—15·0	
Takarmány- répa	belterjes	200	—	—	0·5	—	—	100·0	75	25·0	25·0
	középterjes	150	—	—	0·4	—	—	60·0	60	—	
Mohar	külterjes	—	15	—	—	1·5	—	22·5	36	—13·5	4·0
	belterjes	—	30	—	—	2·5	—	75·0	60	15·0	
Takarmány- répa	középterjes	—	25	—	—	2·0	—	50·0	48	2·0	33·3
	külterjes	—	—	150	—	—	0·5	75·0	90	—15·0	
Takarmány- répa	belterjes	—	—	300	—	—	0·6	180·0	120	60·0	20·0
	középterjes	—	—	250	—	—	0·55	137·5	110	27·5	

jó tulajdonsága mellett, még a tehének is szeretik s igen jól tejelnek tőle. Zombolyai módon eltéve, kitünő téli takarmányt ad, melyet minden marha szívesen eszik. Nagy előnye a szent Iván rozsnak, hogy juliustól októberig vethető; kedvező időjárás esetén ősszel egy kaszálást vagy legelőt ad és a következő évben mégis sok szalmát és meglehetősen szemtermést is kapunk. Ha azonban magtermelés a cél, az őszi kaszálást jobb elhagyni. Hogy mit elbir a szent Iván roz, Szilárd következő soraiból tűnik ki: ... »legeltetni ugyan lehetne, de ebben mindig megelőznek a szarvasok.

Éjjelenként 50—60 darebból álló csapatok lepik el a vetést, agyon-gázolják és tövig rágják, de a szent Iván rozs kibírja azt is.« — Takarmánynak vetve nagy előnye, hogy többnyire két jó kaszálást ad; az elsőt ősszel, mikor leginkább szükiben vagyunk a zöldségnek, a másodikat kora tavaszszal. Legjobb fekete ugarba vetni, mert akkor vethetjük, a mikor akarjuk s ha például jó nyári eső után kerül a földbe a mag, a vetés sorsa biztosítva van. A gabonaneműek száraz tarlójába vetni nem tanácsos, mert egyrészt kikelésé bizonytalan, másrészt ily kedvészötlén helyen csak silány termésre számíthatunk. Kapások után vetni későn van s csak magtermelés céljából ajánlható. Sorvetőgéppel vetve — 12 cmnyi távokra — 50—60 liter mag kell csak, mivel a szent Iván rozs felette jól bokrosodik. Őszi borsóval is szokták vetni. Hogy mit várhatni a szent Iván rozstól, mint takarmánytól, *Szilárd* következő soraiból következtethető: »1893-ban 20 kat. hold augusztus 12-iki vetés a tulszáráz őszön kellőleg ki nem fejlődhetvén, csak legeltetve lett. Mintegy 50 drb tehén és hasas üsző legelt rajta több, mint egy hónapon keresztül, de azért a telet igen jól kiállva, a következő tavaszon két hétig ellátott zöld takarmánnyal 50 drb tehenet és 20 ökröt, ezenkívül 70 négy ökrös szekérrel lett belőle zsombolyai módon eltéve.« *Szilárd* az őszi kaszálás eredményét 75 q-ra becsüli kat. holdanként; a szemtermést pedig 4 évi átlag alapján 12.8 hliterre. »A szent Iván rozs szeme« *Szilárd* szerint »kicsiny, vékony, szóval oly silány,« hogy a szemért termelni nem érdemes. Ezt a nézetét nem oszthatom *Szilárdnak*; 1893. augusztusban vettem be körülbelül egy kat. holdnyi rég nem trágyázott kavicsos altalaju táblát, őszire a borjokkal legeltettem és később még le is kaszáltattam, ennek daczára szalmában és szemben is igen jó termést adott, szeme pedig a közönséges rozsénál határozottan különb volt, ha mindjárt valami kevéssel apróbb is. sz. á.

Vegyes közlemények.

— **Pályázati hirdetés.** Háromszékvármegye gazdasági bizottsága pályázatot hirdet egy népszerű gazdasági könyv megírására, mely a modern mezőgazdaság alapvonalait összefoglalva, a kisebb értelmi fokon állók által is könnyen érthető modorban tárgyalja. A munka írója terjeszkedjék ki az okszerű földmivelés-gazdálko-

dás mellett a helyes vetésforgóra s arra nézve állitson föl néhány példát. Tartsa szem előtt a mű megírásánál, hogy 10 holdon alóli kiscgazdák- és a háromszéki viszonyokhoz *kell alkalmazkodnia*. A munka 3-4 nyomtatott ivnél többre nem terjedhet. A pályadij 200. koronában állapittatott meg. A birálatot a gazdasági bizottság kebeléből alakított bizottság teljesíti. Pályázni szándékozók felhivatnak, hogy pályamunkájukat letisztázva, a szerző nevét tartalmazó jeligés levélkével *f. évi december hó 30-ig* »Háromszékvármegye gazdasági bizottságához« Sepsi-Szeot-Györgyre czimezve, nyujtsák be. A pályadijat nyert mű minden joga a bizottságra száll. Háromszékvármegye gazdasági bizottságának Baróthon, 1895. évi julius hó 27-én tartott üléséből. *Pótsa József*, főispán, elnök.

— **A román buzabehozatal ellen.** »A pest-pilis-solt-kiskunmegyei gazdasági egyesület e napokban feliratot intézett a földmívelésügyi ministerhez,« — írja a »Köztelek«. 1885. évi 65-ik számában — »kérve a román buzának kikészítési eljárás czimén való vámmentes behozatalának megszüntetését. Oly sokszor fejtettük ki már e helyen a román buza behozatalának káros befolyását közgazdaságunkra, mely első sorban okozza a buzaár hanyatlását, hogy ez alkalommal azt részletezni szükségtelennek tartjuk. Már a mult év tavaszán foglalkozott az Országos Magyar Gazdasági Egyesület egy nagyobb szabásu feliratban e tárgygyal, melyet a törvényhozáshoz intézett, legutóbb pedig a III. országos gazdakongresszus foglalkozott nagy részletességgel és behatóan a román buzabehozatal hátrányos voltával s az ott e tárgyban hozott határozatok még a folyó év őszén fognek a törvényhozás elé terjesztetni. A pest-pilis-solt-kiskunmegyei gazdasági egyesület feliratában nagy tárgyilagossággal mutat reá a román buzabehozatalból származó károkra s kifejti, hogy a gazdaközönség megnyugtatóására szükségcsnek látja, hogy a vámkedvezménynyel, illetőleg a vámhitellel behozott román buza behozatala, értékesítése, feldolgozása, az előállított anyag telaasználása, az azonosság s a vámmentességi jog ellenőrzésére vonatkozó intézkedésekkel s az adatok közlésévelj a gazdaközönség kejlőképpen felvilágosittassék. A mennyiben ezen adatokból oly tények volnának konstatalhatók, a melyek azt igazolják, — vagy a melyek alapján feltehető — hogy a román értékesítése által a magyar buza árának hanyatlására befolyás gyako

roltatik, ez esetben ugy a gazdaközönség, mint az államkincstár érdekeinek megvédésére a kellő intézkedések megtételének. Ezen intézkedések megtételének sürgősségét indokolja a most lefolytatás, mert a gazdák zöme most értékesíti terményeit. Ezen intézkedések a III. országos gazdakongresszus által elfogadott elvek szerint a következők volnának: »a) az importáló malmok kényszerítendők, hogy záros határidő — legfőljebb három hónap alatt — a terhökre rótt vámtartozásokkal számoljanak le, vagy vigyék ki az ennek megfelelő lisztet, vagy fizessék be az állampénztárba a vámot, de az őrlési engedéllyel vámentesen behozott buza, vagy a belőle készült őrlemények sem belföldi kereskedelem, sem hazai fogyasztás tárgyát ne képezhessék; b) az őrlési engedély az 1982: XVI. t.-cz. 10. §. rendelkezésének megfelelően legyen gyakorolható; a malmoktól az összes behozott buzamennyiségek kivitele megkövetelendő és csak a tényleg kivitt lisztmennyiségnek megfelelő vámviszatérítésben részesüljenek, mely az őrlési engedély mellett behozott buzamennyiség után esedékes 70 százaléknál magasabb ne legyen; c) Magyarországon az idegen buzának engedélyezett szabadraktárak megszüntetendők s elrendelendő, hogy az őrlési engedélyt törvényesen élvező malmokon kívül senki más idegen gabonát ki ne rakhasson, ne ráktározhasson, a vámok előleges és vissza nem téríthető lefizetése nélkül. Ugyanez intézkedések megtételére az osztrák kormánytól is lépések volnának teendőek.« A gazdaközönség sokszor kifejezett és jogos óháját teljesítene a kormány, ha a román buzabehozatalt mihamarabb megszüntetné és hisszük is, hogy a kormányhoz és törvényhozáshoz ez irányban beterjesztett kérelemnek mihamarabb meg lesz a kívánt eredménye.«

— **Sertésvész és sertésorbáncz.** A sertésvész az aug. 4-iki hivatalos egészségügyi értesítő szerint 26 vármegye 327 községében konstatáltatott. 47 községgel többen, mint az előző héten. Szabolcs- és Békésvármegyékben megszűnt a vész, a hol különben is jelentéktelen volt. Egyébként a fertőzött vármegyékben lokalizálva maradt. Legnagyobb mértékben van elterjedve most is Pest-, Nyitra-, Komárom- és Nógrádvármegyékben. Fokozottabb mértékben terjed a sertésorbáncz, mely 58 vármegye 936 községében van megállapítva, tehát egy hét alatt csak 7 községgel, de 527 udvarral többen.

Kérdés: A következő kérdésekre kérek utbaigazítást és véleményyt: 1. Mely tehenészetnél nagyobb a borju eldöglési százalék, annál-e, melynél a borjak az anyától szopnak, vagy annál, a melynél mesterséges uton szoptatnak tejjel? mindkét esetben kifogástalan kezelést értek. 2. Helyes-e a borjakat mesterséges uton lefö-lözött tejjel szoptatni, vagy helyesebb-e az az előbbinél, hogy a borjak rendes tejjel szoptattassanak. E két eset közül mely esetben nagyobb a borjuk eldöglési százaléka? 3. Ha a borjukat 8 hétig szoptatjuk, elég-e arra, hogy a borjuktól jó tenyészállatok váljanak. Gazdaságunkban azt akarjuk elérni, hogy a borjuk az anyától való elválasztás után lefö-lözött tejet kapjanak tölgymelegen, mivel gazdaságunkban a tejet antrifugalis eljárással lefö-lözzük és így a fennmaradt és lefö-lözött tejet a borjukkal akarjuk értékesíteni. Hogyan — miként járunk el célunk — jó borjuk nevelése — elérésére? A tehenészet létszáma 48 tehen és 20—24 borju; elegendő-e ezek mellé 5 férficseléd? Koncza.

T. K.

Felelet: ad 1. A borju javát tekintve, legjobb, mert legtermészetszerűbb, ha anyját szopva nő fel; ezért a döglési százalék több év és több tejgazdaság *átlagában*, mindig nagyobb mesterséges felnevelés mellett. A szoptatást könnyü ellenörizni, ha azt akarjuk, hogy kifogásolhatlan legyen; a mesterséges felnevelés csak folytonos szigoru ellenörzés esetén lesz kifogásolhatlan és így is csak akkor, ha megbizható, gondos cselédeink vannak. ad 2. Ha anyját nem szophatja a borju, *legjobb* anyja lefelezetlen tejét itatni vele — akár cseberből, akár szoptató edényből; a döglés *átlagos* százaléka nagyobb a lefelezett tejjel való felnevelés mellett. ad 3. Hogy a tehennek, bikának felnevelendő borjut elegendő-e csak 8 hétig szoptatni, vagy jobb, ha tovább — 12—14 hétig — szoptatjuk? oly kérdés, melyre általános érvényü feleletet nem lehet adni. Ha elválasztás után csak szénát és szemes takarmányt — vagy másféle száraz nevelő takarmányt — akarunk adni: a 8 heti szoptatás nem lesz elegendő, mert a 8 hetüs borjunak még nem fejlődött akkorára a bendője, hogy ezekből a takarmányokból a szükséges mennyiséget magába fogadhatná. Ha azonban az elválasztás után folyékony táplálékot — tejet, lefelezett tejet, irót vagy savót zabliszttal, lenmagliszttal stb.-vel — akarunk adni *főtakarmányul*, csak 8 hétig való szoptatással is nevelhetünk jó borjukat. A kér-

désben közölt szándék szem előtt tartásával a következő eljárást ajánlanám. A főcstejet mind a borju kapja, ha nem több annál, a mennyit meg tud emészteni; ügyelni kell, hogy hasmenése ne támadjon s jó lesz naponta legalább 4-szer szoptatni meg; a harmadik héttől 3-szori szoptatás is elegendő leend. A 6-ik hétig annyi tejet kapjon, anyjától szopva, hogy 10 kilogramm élősulyra 1 liter jusson. A 7-ik héttől kezdve mind kevesebbet-kevesebbet szopják a borju és a *mennyivel* kevesebb tejet szopik, annyi lefelezett tejet kell itatni vele; akként, hogy a 8-ik hét végével (ha 8 hétig akarja szoptatni a borjukat) a csecstől elválasztva, csak lefelezett tejet kap inni, még pedig annyit, hogy *hányszor* 10 kilogrammot nyom a borju, annyi liter lefelezett tejet fogyasztson el. Minthogy pedig akkor már jól fog szernelgetni és szálalgatni a neki adott másféle takarmányokból — szénából, zabból stb. — a lefelezett tej adagja lassanként apasztható, akként, hogy 12—14—16 hetüs korában (előbb vagy később a szükség és a mutatkozó fejlődés szerint, valamint a rendelkezésre álló lefelezett tej mennyisége szerint) a lefelezett tejtől is elválasztassék. Minél hosszabb ideig adhatunk lefelezett tejet, annál kevesebbe fog kerülni a borju-nevelés, feltéve, hogy más uton-módon jobban nem értékesítheti a lefelezett tejet. A lefelezett tejet okvetlenül test-tögy-melegen kell adni. A számítás dolga elhatározni, hogy a lefelezett tejet tisztán magára vagy más takarmányfélékkel — zabliszttel, tengeriliszttel, borsóliszttel, lenmagliszttel — keverten adjuk. Ajánlják: 50 liter lefelezett tejre 10 klg. tengerilisztet 12 klg. zabliszttel, 5 klg. lenmagliszttel keverni. (Lásd »Köztelek — Tájgazdaság« folyó évi 2. számát.) Ebből az igen tápláló ivósból is lehet annyit adni, mint a lefelezett tejből; ebben az esetben azonban zabot vagy egyéb nevelő takarmányt — szénáról nem szólva — nem kell adni, csak később, mikor lassanként ettől az ivóstól is elakarjuk szoktatni a borjukat. Legjobbnak tartom egyszerű cseberből vagy váluból — fából vagy bádogból készült lehet — itatni a borjukat. A meleg istállóban nem hülhet ki a tej — az ivós — ezekben az edényekben sem. Jó lesz a válura — és a cseberre is — jól illő és könnyen le nem tolató fedelet készíttetni annyi megfelelő nagy nyílással, a hány borjunak abból innia kell. A fedél késlelteti a tej kihülését és megakadályozza, hogy a borjuk egymást hábor-

gassák ivás közben. Még jobb lenne a válut, vagy akár a csekret is, annyi részre osztani, a hány borjunak abból innia kell. Így ellenőrizhetjük, melyik mennyit iszik és megakadályozhatjuk, ne-hogy valamelyik igen sokat igyék. Valakinek mindig ott kell lenni a borjuk mellett, mikor isznak.

A különféle szoptató készülékeknek közös hibájuk, hogy nehezen takaríthatók, drágák, a szopókák hamar romlanak. A hol csak kevés borjut kell felnevelni, a képen látható szoptatót ajánlhatom; a deszkaállványon levő kanna bádogból készitendő, csöve le kell érjen a kanna fenekére és végére gummi szopóka teendő; a függélyesen álló deszka nyílása, melyen át ér a kanna szopókája, bőrrrel körülpárnázandó, hogy a tögy módjára puha legyen. A válut, a csebet, a szoptatót naponként ki kell forrázni és hetenként legalább egyszer — főleg nyáron — forró sodás vízzel kisurolni kell. — 48 drb tehén és 20—24 borju mellett 5 férfi elegendő, ha csak a tejés, az etetés és a tehenek és borjuk gondozása a dolguk. Ellenkező esetben, hogy elegendő-e 5 férfi, attól függ, mi más dolguk van még. A borjuk itatására jobb lenne egy gondos fehérchselédet tartani. Sz. Á.

— **Budapesti gyümölcs vásár.** Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Budapesten, köztelki helyiségében gyümölcsvásárt rendez, mely kezdődik f. évi szeptember 1-én és tart a tél beálltáig. Ez időközben gyümölcsárukat a vásár rendezősége állandóan elfogad és azok eladását díjmentesen közvetíti. A vásár részletes tervezete és a gyümölcsárukhoz csatolandó bejelentő-lap megszerezhető az Országos Magyar Gazdasági Egyesület titkári eivatalánál (Budapest, Köztelek).

— **A biharmegyei gazdasági egyesület** löverseny-rendező bizottsága által f. évi szeptember hó 21. és 22-ére kiirt nagyváradi ügető- és löversenyek f. évi október hó 2. és 3-án lesznek megtartva, tehát a f. évi szeptember 21-ére kiirt versenyek folyó évi október 2-án és a f. évi szeptember 22-ére kiirt versenyek pedig f. évi október 3-án lesznek megtartva. Minélfogva a nevezési határidő is f. évi szeptember hó 10-ről f. évi szeptember hó 18-ika esti 8 óráig hosszabbított meg.

— **Tenyészkanok kiosztása.** A földmivelésügyi miniszter az egyes községekben a járványok folytán megfogyott sertéskan-állomány pótlására módot kívánván nyújtani, a folyamodó községek részére a mezőhegyesi állami ménesuradalom állományából darabonként 36 frt kedvezményes áron bocsát rendelkezésre tenyészkanoikat.

Gróf Festetics Andor földmivelésügyi m. kir. miniszter ezen intézkedését a gazdasági egyesületekkel a következő köriratban tudatja:

»Az ország több vidékén fellépett sertésvész és sertésorbáncz következtében a ragálynak igen sok községi tenyészkano is áldozatul esvén: szüksége merült fel annak, hogy ezen kanok mielőbb ujakkal pótoltassanak s az azoknak hiánya folytán előállható s különösen a kistenyésztőre súlyosbodó anyagi károsodásnak eleje vétessék.

Tekintettel arra, hogy igen sok, tenyészkano különben igényt tartó község éppen a ragály uralkodásának következtében a szükséges tenyészapaállatoknak beszerzésétől óvakodik, figyelemmel másrészt arra, hogy sok község viszont anyagi eszközöknek hiányában kénytelen a kanok beszerzéséről lemondani, elhatároztam, hogy egyes községeknek a szükséges tenyészkano beszerzését a rendelkezésemre álló kanok számáig megkönnyitem.

Tudomásvétel, továbbá megfelelő és sürgős eljárás céljából értesitem ennélfogva az egyesületeket, hogy hajlandó vagyok kedvezményes áron és ugyanilyen fizetési feltételek mellett a folyamodó községek részére a mezőhegyesi m. kir. álladalmi ménesuradalom állományából nagyobb számban eladásra kijelölt kondor-szörü mangaliczafajta s teljesen egészséges kanokat rendelkezésre bocsátani.

Ezen kanoknak darabonkénti rendes becsára 60 frt, a folya-

modó községek részére azonban azokat 36 frtért s három féléves fizetési részletre engedélyezem.

Felhivom ennélfogva az egyesületeket, hogy a községek ezen szükségletéről tájékoztatást szerezve, azokat ezen beszerzési módokra figyelmeztesse s egyszersmind utasítsa folyamodványaiknak mielőbbi benyújtására, mivel ezek a beérkezés sorrendjében fognak tekintetbe vétetni.»

— **Felhívás Magyarország gazdaközönségéhez.** A következőkben közöljük egész terjedelmében a földművelésügyi m. kir. miniszter felhívását, kérve lapunk tisztelt olvasóit, hogy az abban foglaltakat elolvasni, minél szélesebb körben ismertetni és annak idején — saját érdekükben — minden törekvésükkel támogatni sziveskedjenek. »Az 1895. évi VIII. törvénycikk a folyó évi november hó 20 és 30-ika közt Magyarország területén általános mezőgazdasági statisztikai összeírást rendelt el. Nemcsak a kormány óhajtása volt ez, hanem hazánk gazdaközönségének is évek óta hangoztatott kívánsága. A tengerentúli nagy gabonatermesztő országok versenye a termények árának rendkívüli hanyatlása Európaszerte, évről-évre nehezebbé teszi a mezőgazdaság helyzetét. Súlyosan érezzük mi is ezt a válságot s a kormány és a társadalom vállvetett erőfeszítésre van szükség, hogy megállhassunk a mostani viszonyok között s megvethessük a mezőgazdaság újabb virágzásának alapját. De arra, hogy helyesen tüzzük ki a célt s jól válasszuk meg az utakat és módokat a helyzet javítására, szükségünk van a hazai viszonyok és állapotok beható, alapos megismerésére, a mit azonban nem érhetünk el másképp, mint egy lelkiismeretes, pontos, részletes statisztikai összeírás segítségével. Belátta ezt a mezőgazdasági érdekek minden igaz barátja és illetékes képviselője; belátták legkiválóbb gazdáink, belátták a gazdasági egyesületek, belátta a kormány. A törvényhozás pedig áldozatot nem kimélve, pártkülönbség nélkül ritka egyértelműséggel szavazta meg a nagyterjedelmű adatgyűjtés és feldolgozás költségeit. Lesz-e haszna az áldozatnak? Lesz-e sikere a fáradozásoknak? Az egyedül a gazdaközönségtől függ! Ha a valóságnak teljesen megfelelő adatokat nyerünk, megvethetjük azt a biztos alapot, melyre nyugodtan építhetünk, de ha a valóságtól eltérő, hamis adatok, folynak be, nemcsak a sok költség, munka, fáradozás vesz kárba, hanem a magyar

mezőgazdaság feivirágztatásán fáradó hatóságok és szakkörök annak a veszélynek is ki lesznek téve, hogy a valótlan adatoktól félrevezettetve, hasznos helyett káros intézkedéseket tesznek. Az adatok bevallásánál tehát legelső feltétel a teljes őszinteség. A titkolózással gazdaközönségünk csak magának ártana; olyanforma volna ez, mintha a beteg azon igyekeznék, hogy az orvos valahogy el ne találja baját, hanem egészen más betegség ellen gyógyítsa. A tiszta valóságnak bevallásából senkire semmiféle kár vagy hátrány nem háramlik. Felkérem ennél fogva a hazai gazdaközönséget, hogy ha netalán itt-ott olyan balvélemények támadnának, hogy ez az összeírás adóztatási célból történik, világosítsák fel a tévelygőket és félrevezetteket és magyarázzák meg, hogy ezek az adatok kizárólag a mezőgazdaság és a földmivelő-nép érdekében gyűjtetnek; adóhivatalok vagy más pénzügyi hatóságok még csak látni sem fogják ezeket; szóva a mezőgazdasági statisztikai összeírás nincs összekötve semmiféle adóztatási céllal. De felkérem gazdaközönségünket, ügyeljen arra is, nehogy egyesek tréfából vagy hiúságból valljanak be hamis adatokat s az ily kicsinyes, nevetséges emberi gyarlóságok meghiusítsák a nagy, országos mű sikerét. A mezőgazdasági statisztikai összeírás az egész, nagy gazdaközönség buzgó, tevékeny közreműködése nélkül eredményes nem lehet. Az ország és saját érdekük egyaránt kívánja, hogy tegyenek meg minden lehető a munkának érdekében. Minden gazdálkodó már jó előre tekintszen körül figyelmesen gazdaságában, jegyezgesse fel, hogy mennyi földön gazdálkodik, mennyi és milyen gazdasági eszköze, házi állata, stb. van, hogy annak idején egész pontosan jelenthesse be az adatokat az összeíró ügynöknek. Az egész összeírási munkálatban legfontosabb személy az összeíró ügynök. Kívánatos, hogy erre a fontos állásra a legintelligensebb gazdák, birtokosok vállalkozzanak. Nem alázza ezzel meg magát senki, legyen bármily nagy ur, vagy előkelő személyiség. Sőt dicsőséget szerez vele, mert polgári kötelességet hiven teljesíteni s osztályérdeket tisztos munkával szolgálni: csak emelhet mindenkit a közbecsülésben. Ne engedjék gazdáink, hogy összeíró ügynökökül olyanak alkalmaztassanak, kik a földműveléshez csak alig értenek, vagy ha értenek is, nincsenek közvetlenül összeforrvva a mezőgazdaság érdekével. Az öntevékenységre a legszebb alkalom

kinálkozik, mutassák meg gazdáink, hogy abban a nagy és fontos társadalmi osztályban, melyet ők képviselnek, van elég közszellem, van elég értelmiség, van elég buzgóság s mikor saját javuk, boldogulásuk forog szóban, nem állnak félre összedugott kézzel. A magyar gazdaközönségnek nemcsak hazafiságára, hanem saját jól felfogott érdekére hivatkozom s gazdáinkat a legelsőtől a legutolsóig teljes bizalommal kérem fel, hogy a mezőgazdasági statisztikai összeírás nagy munkáját minden kitelhető módon támogatni és előmozdítani sziveskedjenek. Budapest, 1895. július hó 19-én. Gróf *Festetics Andor*, s. k. földmivvelésügyi m. kir. minister.◀

— **Értesítés.** Az »Országos Magyar Gazdasági Egylet« Budapesten f. évi szept. hó 20—30-ig orsz. sörárpa-kiállítást rendez. — Ugyanezen alkalommal és a »Magyar Mezőgazdák Szövetkezetének« közreműködésével f. évi aug. 10-től szept. 30-ig sörárpavásárt is tart. -- Ezen kiállítás és vásár az erdélyrészi gazdaközönség érdekeit igen közelről és előnyösen érintvén, felhívjuk arra gazdáink figyelmét,

Alábbiakban ismertetjük a kiállítás és vásár tervezetét:

1. A kiállításon részt vehet minden termelő 1895-ben termelt sörárpával. Árpaminták a kiállításra augusztus hó 1—20-ig küldendők be.

A beküldendő árpa mennyisége 50 kgr., a mely mennyiség 3 forint 50 krért fog a termelőtől megváltatni. Az 50 kgr. árpaminta a külföldi kiállítás és vásárok (Bécs, Berlin, London) céljaira is szolgál. A külföldi kiállításokon a Magyar Mezőgazdák Szövetkezte képviseltetni fogja magát s a magyar termelők bemutatandó árpáit megbizásra áruba bocsátja.

A legjobbnak talált sörárpák között állami arany-, ezüst- és bronzérmek osztatnak ki. A bíráló bizottság választja össze továbbá a külföldön bemutatandó kollekciókat is.

Kiállításra azonban csakis a pontosan kitöltött bejelentő iven kíséretében küldött árpaminták bocsájtatnak.

2. A vásár célja a sörárpák minél jobb értékesítése. A beküldendő 50 kgr. árpamintából 5 kgr. vásári mintára van számítva. A mennyiben tehát a termelő a bejelentő iven eladó készletet jelez, a beküldött mintából 5 kgr. a Magyar Mezőgazdák Szövetkezetéhez tétetik át s a szövetkezet az eladást a bejelentő iven közlendő

árfeltételek mellett közvetíteni fogja. Ha a termelő pusztán vásári célra akar árpát küldeni, úgy erre 5 kgr. minta is elegendő.

A sörárpa-kiállításra való bejelentés határideje: f. évi aug. 30-ika. A sörárpa-vásárra annak egész tartama alatt küldhetők minták.

3. A bejelentési lap kérdőpontjai következők:

1. A kiállító neve, lakhelye, távirda-, posta- vagy vasut-állomása, hová az eladó árpa szállittatik.
2. Megye, község, hol az árpa termett.
3. A talaj természeti minősége (homok, mész, márga, agyag, televény stb.).
4. A talaj felszín-alakulata (sík, dombos, hegyes).
5. A talaj termőereje (gazdag, szegény, őserőben vagy trágyaerőben levő stb.).
6. A térforgó, illetve az elővetemény.
7. Friss trágyában volt-e, vagy mikor és mily trágyát kapott a talaj?
8. Kapáltatott-e az árpa vagy nem?
9. Hereféléknek szolgált-e védnövényül vagy egész tisztán volt-e vetve?
10. A mag fajtája: őszi vagy tavaszi; chevalier, probstei stb.
11. Ha a mag nemesített volt, honnan szereztetett be és mely évben?
12. Mennyi vettetett el belőle katasztrális holdankint?
13. Hány kilogramm termett belőle egy katasztrális holdon?
14. A cséplőgépen volt-e kalászválogó?
15. A bemutatott termény hányszor rostáltatott, kereskedelmi áru-e vagy osztályozva van, hány százalékat az így kiosztályozott java árpa a cséplőgéptől bemagtározott tisztítatlan termények?
16. Mennyi a birtok évi termelése, van-e még fenntartva és mennyi?
17. Az időjárás miként hatott a termés minőségére?
18. Mily áron és mily mennyiséget adhat el a »Magyar Mezőgazdák Szövetkezete«?

— **Eladó anyakanczák.** A fogarasi m. kir. állami ménesparancsnokságnál a következő négy anyakancza folyó évi szeptember ho 1-éig igazolt tenyésztőknek szabad kézből eladható. Favory II. 17 éves, 156 cm., sötét penész-szürke, becsára 100 frt, apja Favory II., anyja 59. sz. Schagya, fedezettett 1895 június 6-án Favory XII. fedező ménnel. Siglavi Alea 17 éves, vasderes, becsára 100 frt, apja Siglavi Alea, anyja 60. sz. Incitato XXII., fedezettett 1895 június 16-án Favory XII. fedező ménnel. Favory I. 19 éves, 158 cm., sötét penész-szürke, becsára 100 frt, apja Favory I., anyja 75. sz. Maestro XXXIX., fedezettett 1895 május 13-án Conversano Sardinia fedező ménnel. Pluto Fantasca 6 éves, 154 cm., világos penész-szürke, becsára 100 frt, apja Pluto Fantasca,

anyja 46. sz. Favory I., fedeztetett 1895. június 25-én Maestoso V. fedező ménnel. — A kanczák a ménes székhelyén (vasuti állomás) bármikor megtekinthetők.

— **Komlóarak.** A komlóúzet még nem indult meg. Távirati tudósítás szerint 1894. évi *saazi* komlóért 85 frtot, *auschani*-ért pedig 55 frtot offerálnak 50 kilónként.

— **Robey et Comp.** budapesti gépgyáros czég »Rekord« névvel oly szabadalmazott herecséplőt hoz forgalomba, mely gubózza és fejt is a magnak való herét. Azzal a megjegyzéssel hívjuk fel a lóheremag-termelők figyelmét erre a gépre, hogy élénk érdeklődéssel fogjuk kísérni a »Record« működését s ha a nemsokára megkezdődő cséplési évad folyamán beválik, részletes adatokkal fogjuk ezt olvasóink tudomá sára hozni. Tekintettel heremag termelésünk kiterjedt voltára egyrésztől, másrésztől pedig az eddigi kevés kivétellel általán szokásos cséplési móddal járó nehézségekre: rendkívüli előnyöket biztosítana számunkra a gubózást és fejtést egyuttal végező herecséplő.

A czég a következő leírást és utasítást adja a »Rekord«-ról:

»Ezen új gép egyszerre, tehát egy művelet alatt legubózza, a magvakat kifejti és bezsákolja. Hivatva van kiváló szolgálatot teljesíteni azoknak, a kik nagymérvben üzik a lóheremagtermelést, mert ama hosszadalmas és költséges, sőt gyakran kárral kapcsolatos eljárás (t. i. előbb a hüvelyeket lecsépelni, azután garmadába rakni, s végre az így gyakran megfüledt és csiraképtelenné vált magot kidörzsölés végett egy másik gépre felönteni) e géppel tetemesen egyszerűsítve van, — mi által a munkaidőnek $\frac{2}{3}$ -da megtakaríttatik, vagyis az eddigelé 3 napot igénybe vett munka most egy nap alatt elvégezhető, s nemcsak hogy a cséplés tetemesen gyorsabban és hasonlíthatatlanul kényelmesebben haladhat, hanem még sokkal tökéletesebb is, mert a különböző műveletek tisztán és kifogástalanul jól fogatosíttatnak, a szem pedig sérülés és veszteség nélkül jut a zsákoka.

A cséplési eljárás a következő:

Az anyag, ugy a mint arattatott, a kazlakból egyenesen a felső cséplődobba eresztatik, oly módon, mint a rendes gabona-cséplőgépeknél szokásos; e dob lecsépeli a gumókat vagy hüvelyeket, a melyek a szalmarázók által egymástól elválasztatnak. —

A szalma, vagyis szárok a szalmarázók által kivettettek, a gumók pedig egy másik, mélyebben fekvő dobba kerülnek, mely azokból a szemeket még megereszkedett állapotban is tökéletesen kifejti. Az ekképen nyert anyag egy felhordó készülékkel az első tisztító szerkezetre szállítatik, itt az, egy rend különböző lyukakkal bíró szitán átrostált és egy szelelővel kiszélet lóhermag összegyülemlik és átszállítatik a második tisztító szerkezetre, mely egy rend finom szövetű sodronyszitából és szelelőből áll, honnan a mag tökéletesen kitisztitva kerül zsákba.

A vaskeret, melyre annak működő részei szerelvék, sulyra nézve könnyüvé teszi a gépet és annak nagy ellentáíló képességet és tartósságot biztosít. — A gyártáshoz felhasznált összes anyag a legjobb; elegendő rostafelületről gondoskodva van; minden működő része a gépnek könnyen áttekinthető és megvizsgálás vagy esetleges kicserélés alkalmával kényelmesen megközelíthető; különösen nagy csapágyfelületei vannak, melyeknél önműködő zsirke-készülékek alkalmaztattak s így az olajkenéssel járó gépekkel szemben e részben is nagy megtakarítást biztosít.

A gép sulya: 2600 kg.; ára: 1700 forint. (T. -i.)

— HIRDETÉSEK. —

Sz. 519—1895.

Pályázati hirdetemény.

A radnóthi róm. kath. vallás-, tanulmány-ösztöndij alapítványi uradalom intézőségénél a **tiszti segédi állás** üresedésbe jöven, erre ezennel pályázat nyittatik. — Javadalmazás 240 frt készpénz, 8 hecto buza, 12 hecto rozs, 6 hecto tengeri, 30 liter szemes főzelék, 250 liter ubor, 1 drb kövér sertés és természetbeni lakás. Folyamodótól felsőbb gazdasági tanintézetben nyert oklevél kivántatik.

Pályázati folyamodványok okmányokkal felszerelve alantírt urad. intézőséghez **folyó évi augusztus hó 31-ig** küldendők be.

Radnóth, 1895. augusztus hó 2-án.

Urad. intézőség.

Kiadó-tulajdonos:

Az „Erdélyi Gazdasági Egylet.”

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.